

Intro til Omsorg handleplanen

I Adelgården har vi lavet en *Omsorg handleplan* med beredskabsplaner samt pædagogiske retningslinjer for, hvordan vi arbejder med sorg og krise ift. børnene og deres familier. Velvidende at vi ikke kan skrive og planlægge alt, har vi udfærdiget en handleplan med det mål for øje at nedskrive en så udførlig plan som muligt.

Mange diskussioner og refleksioner på kompetencedagen i marts 2020 har været gode og til tider tunge. Det har skærpet vores fokus på vigtigheden af dette arbejde og klædt os mere på til, at tale om det tabubelagte emne, som døden stadig er, både blandt os selv og forældre. Vi har fået udfærdiget en plan som vi kan støtte os til, hvis uheldet skulle ramme os.

I det følgende har vi vedhæftet en forkortet forældreversion af *Omsorg handleplanen*, der beskriver arbejdet med børn og forældre og hvordan vi som institution lægger op til at samarbejde med de enkelte familier i forskellige krisesituationer.

Vi er klar over, hvilket ansvar vi har, når vi står med børnene i hænderne hver dag og vi håber, at I som forældre vil bidrage til den videre proces med dette arbejde.

Omsorg handleplanen er lagt på hjemmesiden for at skabe en større bevidsthed om planens eksistens og for at I som forældre kan orientere jer i planen.

Indledning

Vi kan aldrig forberede os 100% på en ulykke eller en tragisk hændelse, men ved at have udarbejdet en *omsorg handleplan*, har vi taget de første vigtige skridt. Dette ift. at være bedre klædt på til at kunne handle og støtte op om hinanden og børnene i svære situationer. Det er altid os, som leder og medarbejdere, der har ansvaret for at handle. Vi spiller en stor rolle i børnenes og deres familiers liv og vi skal derfor på etisk og ansvarlig vis være dem, der etablerer kontakt og får afdækket, hvilke behov børn, forældre og kollegaer har i den givne situation. Vi skal være opsøgende, ærlige og spørgende i de enkelte tilfælde. Vi forpligter os også til at hjælpe og støtte den eller de kollegaer, der har det daglige ansvar for et barn i sorg.

Sorg er individuel for alle mennesker og der er ikke to sorgforløb, der er ens. Det kan derfor være svært at fastsætte én klar procedure for, hvordan vi arbejder med børns eller kollegaers sorg. Det er dog vigtigt, at vi er bevidste om, hvor afgørende det er, at en sorgproces bearbejdes og ikke gemmes væk.

Det er altid lederens og stuepædagogernes ansvar at iværksætte handleplaner for de enkelte børn, men uanset uddannelse, anciennitet eller alder kan vi alle tage del i bearbejdelsen af børnenes sorg.

Vi er som voksne i Adelgården primære tryghedspersoner i barnets institutionsdag og det er vores alles ansvar, at udvise omsorg og nærvær, at være lyttende, forklarende og nysgerrig i den grad barnet og dets kammerater har brug for det i en sorgproces.

For at vise omsorg for et barn kræves ikke, at du er et overmenneske.
Blot at du er et medmenneske
(Per Bøge, Jes Dige, 2009, Omsorg Handleplan 0-6 år, kræftens bekæmpelse)

Handleplan for Adelgården ved ulykke

Sker der en ulykke i eller uden for Adelgården, er der lavet en udførlig handleplan for personalet og de procedurer, der skal igangsættes. I de følgende præsenteres de punkter, der er vigtigst for jer som forældre at vide noget om. Det handler både om korte sammendrag af, hvad der foregår i huset samt hvad vi ønsker af jer som forældre i de enkelte situationer.

Den fulde kriseplan kan indhentes hos lederen, hvis det har interesse.

Personalet i ulykkessituationen

- Det er selvfølgelig første prioritet at standse ulykken. At yde førstehjælp og ringe efter hjælp.
- Herefter tager vi os af den resterende børnegruppe, det praktiske og alle procedurerne.
 - Herunder at kontakte forældrene til det tilskadekomne barn hurtigst muligt.
- Sker der en ulykke i Adelgården, hvor et barn skal på skadestuen og forældrene ikke kan nå at komme, tager en medarbejder med på hospitalet i ambulance eller taxa. Medarbejderen bliver på hospitalet, indtil forældrene møder op og overtager. Medarbejderen holder sig løbende i telefonisk kontakt med institutionen.
- Ved en ulykke på tur, kører en medarbejder (hvis det er muligt) med til hospitalet og bliver der indtil forældrene møder op og overtager.
 - Det er vigtigt, at de resterende børn ikke lades tilbage med ukendte voksne. Børnene kan være bange, traumatiserede osv. De har brug for de kendte og nærværende voksne, så uro og panik mindskes. Derfor overlades det tilskadekomne barn til ambulancereddere, læger og sygeplejersker, hvis det ikke er muligt for en medarbejder at tage med fra skadesstedet.

Lederen

- Indsamler alle fakta om ulykken og holder overblikket og uddelegerer opgaverne
- Lederen ringer til det tilskadekomne barns forældre.
 - Så snart der har været kontakt til den tilskadekomnes forældre, undersøger lederen om den evt. medfølgende medarbejder er tryk nok i situationen eller om der skal sendes en anden afsted.

Den resterende børnegruppe

- Børnene samles på stuerne med kendte voksne.
 - Der afholdes en samling, hvor børnene får mulighed for at vende, hvad der er sket og fortælle hinanden, hvad de har oplevet.

- De voksne spørger ind til og forklarer, hvad der er sket.
- Det er vigtigt, at vi voksne er ærlige og at vi hjælper børnene med ikke at skabe store unødvendige forestillinger og frygt.
- Hvis der er behov for, at børnene holdes på stuerne i længere tid efter samlingen, er der mulighed for forskellige aktiviteter.
- Ingen børn lades alene. Selvom de i første omgang helst vil sidde selv eller væk fra situationen kan der opstå reaktioner eller spørgsmål. Derfor er det vigtigt, at de voksne er tilgængelige og tæt på.
 - Her kan vi evt. få hjælp fra forældrebestyrelsen og kollegaer fra netværket til de praktiske opgaver, så vi kan blive sammen med børnene.
- Det er vigtigt, at huske måltiderne til børnene, selvom der er en krisesituation i huset, så blodsukkeret holdes oppe hos både børn og voksne.

Forældrene

- Forældrebestyrelsen orienteres. De indkaldes til institutionen, så de kan hjælpe til. (Se liste med eventuelle opgaver til forældrebestyrelsen).
- Lederen sender en sms med henvisning til forældrebrev på hjemmesiden.
- I tilfælde af alvorlige ulykker med større kvæstelser eller dødsfald kontaktes alle forældre, også dem hvis børn ikke er i institutionen den pågældende dag.
 - Forældrene bedes i alvorlige tilfælde om at komme ned i institutionen og være sammen med deres barn, altså blive i Adelgården til vi har overblik over situationen og det videre forløb. Dermed kan vi give en samlet briefing, da det er vigtigt at alle går hjem med den samme viden.

Forældrebestyrelsen

- Opstår der en alvorlig krisesituation i Adelgården, har personalet rigtig mange opgaver at udføre. Første prioritet er altid børnenes trivsel og bearbejdning af deres oplevelser. Derfor kan der være brug for at indkalde forældrebestyrelsen, så de kan hjælpe med at løse særligt de praktiske opgaver i Adelgården under en sådan situation. Der er stor forskel på, hvordan børnene bearbejder og rummer en sådan situation. Nogle har måske behov for at lege og bevæge sig ude, mens andre måske har behov for at trække sig lidt tilbage og få læst en historie. Vi lægger dog vægt på, at ingen børn lades alene i krisesituationen. Derfor kan der også være brug for hjælp til at holde opsyn, være synlig voksen, historiefortæller o. lign.

Når forældrebestyrelsen indkaldes:

- Forældrebestyrelsen møder op i institutionen så snart de har mulighed for det.
 - Den først ankomne orienteres, danner sig et overblik og fordeler opgaver til de næste der kommer.
- Opgaveliste:
 - Opvask i køkkenet
 - Oprydning/lukning på legeplads
 - Lukning af hus (oprydning)
 - Forberedelse af måltider/snacks
 - Overblik over om der evt. skal købes mad, i tilfælde af:
 - Fælles briefing trækker ud
 - Der kommer mange ude fra; forældre, psykolog, ledere fra andre institutioner m.fl.
 - Hjælpe børn, der har brug for det
 - Andet der måtte opstå

Presse

- Der opfordres på det kraftigste til at ingen forældre udtaler sig til pressen, men henviser til lederen i Adelgården.

Det videre forløb

- Som nævnt vil vi i alvorlige situationer opfordre forældrene til at blive i institutionen med deres barn, indtil vi har haft mulighed for at samle alle til en fælles briefing og evt. krisehjælp.
 - Vi opfordrer kraftigt til, at I som forældre lytter til dette, også selvom I helst vil hjem med jeres små.
- Det vurderes i institutionen, hvilke tiltag der er behov for. Det kan f.eks. være krisehjælp, ekstra forældremøder o. lign.
- Hvis et barn er kvæstet og ikke kommer i institution efter ulykken, har én stuepædagog ansvar for at være bindeled mellem institution og hjem. Denne er i løbende sparring med leder og kollegaer.
 - Denne afdækker, hvad familien har brug for og hvordan barnet har det.
 - Det er vores ansvar at tage og holde kontakt med de berørte.
 - Nogle familier afslår måske kontakt eller hjælp i starten.

- Her er det vigtigt, at vi respekterer behovet, men f.eks. siger: ”jeg ringer igen om en uge”
- Der holdes kontakt med familien hver uge eller efter behov.

Mindre ulykker

Det er vigtigt at have for øje, at mindre uheld og hændelser også kan gøre stort indtryk på børn, hvis de oplever det. Selvom det for voksne er en mindre skade eller noget forbipasserende, er børnenes virkelighedsbillede anderledes end vores.

Det kan f.eks. være:

- Hvis et barn falder og bløder meget.
- En voksen kommer til skade.
- Et barn eller voksen sendes på skadestuen.
- De ser en voksen græde.

Vi informerer forældrene om, hvad børnene har set, når de bliver hentet. Så forældrene ved, hvad det drejer sig om, hvis børnene taler om det i hjemmet.

- Er det en hændelse med et barn, afklarer vi med dennes forældre, at vi lige kort informerer om hændelsen.

Tal evt. om hændelse til samling næste dag.

Hvis et barn bliver alvorligt syg eller indlagt i en længere periode

Nu og her

- Det personale, der modtager information om indlæggelse eller alvorlig sygdom, orienterer hurtigst muligt lederen.
- Lederen tager stilling til om andre instanser skal kontaktes.

Kommunikation med familien

- Én stuepædagog har løbende kontakt med familien. Det er os, der har ansvar for at tage kontakt og hyppigheden aftales i samarbejde med og i respekt for familiens behov.
 - Vi tænker kontakt med en uge eller 14 dages interval er passende.
 - Det er altid vores ansvar at tage kontakt.
 - Afdæk hvad familien har brug for og om der er noget vi og de andre forældre, kan gøre.
- Det aftales med familien, at de andre forældre i institutionen orienteres.
 - Inddrag familien i hvordan og hvad de ønsker der kommunikeres ud.
 - Al orientering sker i overensstemmelse med forældrene til det sygdomsramte/tilskadekomne barn.
- Der kan evt. arrangeres besøg på hospitalet eller i hjemmet. Dette altid på familiens og barnets præmisser.
 - Stuepædagogen kan arrangere et besøg uden børn, så barnet og familien kan mærke de stadig er en del af Adelgården og føler sig husket.
 - Kan familien overskue det, kan vi tage på besøg med et par af barnets nære venner.

Arbejdet med børnene

- På stuerne til samling fortæller vi børnene om barnet og dets sygdom.
 - Vi spørger ind til, hvad børnene tænker om situationen.
 - Vi taler med børnene om nogle af de følelser, der måske kan opstå.
 - Vi er tilgængelige og åbne for børnenes spørgsmål.
- I det daglige tales om barnet med de andre, så vi husker vores ven.
- Vi tager jævnligt snakken op.
- Kan evt. læse børnebøger om sygdommen, hvis det giver mening.

Mulige ritualer i Adelgården

- Stuen og evt. andre venner kan lave tegninger og der skrives et brev, både med børnenes ord og en hilsen fra Adelgården. Dette sendes eller kan afleveres personligt af stuepædagogen med eller uden børn.
- Vi kan evt. besøge den sygdomsramte.

Modtagelse af barnet, når det vender tilbage til institutionen

- Stuepædagogen kontakter forældrene inden barnet vender tilbage og aftaler, hvordan de ønsker at det skal foregå.
 - Er der hensyn/forbehold der skal tages?
 - Skal barnet starte med korte dage?
- Al personale informeres
- De andre børn forberedes i dagene op til.
- Stuepædagogen inviterer barnet til at snakke om dets oplevelser i forløbet.
 - Til en start måske kun voksen-barn
 - Senere kan der inviteres andre børn ind i samtalen
 - Hvis barnet har lyst, kan det med en voksens hjælp fortælle lidt til en samling.
 - Det er vigtigt, at samtalen foregår på barnets præmisser.
 - Barnet kan evt. vise billeder eller ting, det har fået i forløbet.
- Vær opmærksom på, at der efter lang tid kan opstå et behov hos barnet for at fortælle og vise billeder o. lign.

Hvis et barn dør

Nu og her

- Den medarbejder, der modtager beskeden, informerer lederen hurtigst muligt.
- Der sendes en buket blomster med et personligt kort.
- Aftal med forældrene, hvordan og hvad vi informerer ud til de andre forældre.
 - Vi foreslår en mail med fakta samt information om børn og sorgreaktioner.
- Afdæk om familien har brug for hjælp nu og i den nærmeste tid.
 - F.eks. hjælp hvor der kan trækkes på andre forældre og forældrebestyrelse.
 - Madlavning.
 - Indkøb.
 - Pasning af evt. søskendebarn eller hjælp til at hente og bringe.
- Flaget hejses på halvt.

Hvem skal kontaktes

- Forældrebestyrelsen orienteres.
- Alle forældre orienteres i overensstemmelse med aftalen med det pågældende barns forældre.

Arbejdet med børnene

- Stuepædagogerne og ledelsen skal have et særligt skærpet fokus på eventuelle søskendebørn i institutionen og deres behov.
- Det er vores primære opgave at tage hånd om og støtte de børn, der har mistet en kammerat eller søskende.
- Vi taler med børnene om deres ven, savn, ked-af-det-hed og tristhed.
 - Har nogle børn brug for at fortælle, så lytter vi.
 - Har de spørgsmål, så svarer vi så godt vi kan.
- Børnenes forældre orienteres om, hvad børnene er optagede af og hvad vi taler med børnene om og hvad de kan tale videre om i hjemmet.
- Børnene forklares om begravelsen og om andre ritualer, der forgår i forbindelse med dødsfaldet.
- Når pædagogerne har været på hjemmebesøg, fortæller de børnene, hvor de har været og lidt om hvordan det var.

Mulige ritualer i Adelgården

- Vi kan afholde en mindehøjtidelig sammen med børnene.
- Vi kan lave et lille mindested med et billede, hvor vi kan lægge blomster/tegninger osv.
 - Dette opsættes af stuepædagogerne sammen med de børn, der har en tæt relation til barnet og hvor det giver mening.
 - De ting, der står på mindestedet, pakkes pænt sammen og gives til familien, hvis de ønsker det.
- Vi kan lave en mindebog/fotobog
 - Denne kan stå tilgængeligt og synligt for børnene, så længe det er nødvendigt.
- Adelgården deltager i begravelsen (med mindre denne afholdes i stilhed og derfor ikke ønskes).
 - Vi sender som udgangspunkt leder og stuepersonalet.
 - Der indkaldes evt. personale fra netværksinstitutioner eller dækkes ind med vikarer.
 - Forældregruppen orienteres om begravelsen, så de har mulighed for at deltage (hvis dette er i overensstemmelse med barnets forældres ønske).
- Der sendes bærebuket fra Adelgården til begravelsen.
 - Forældrebestyrelsen samler ind til bærebuket fra forældrene og børnene.
- Børnene tegner tegninger til begravelsen.
- Der flages efter alm. kutyme ved begravelsen.

Kontakten til familien efter dødsfaldet

- Stuepædagogerne kontakter og aftaler et hjemmebesøg, så snart familien rummer det.
 - Afdæk om familien har behov for, at vi hjælper med noget.
 - Tilbyd den hjælp vi kan. Evt. formidling af kontakt til andre instanser for professionel hjælp.
- Vi tager os af det praktiske ift. nedpakning af barnets ting.
 - Hvis forældrene ønsker at få det hjem, sørger vi også for dette.
- Vi samler de fysiske minder, der er fra barnets institutionstid og giver det til forældrene.
 - Vi skriver et brev med minder, anekdoter og små historier fra institutionstiden.

Evaluering

- Det er vigtigt, at der evalueres grundigt efter et forløb med et dødsfald, så vi samler op og lærer af de erfaringer, vi har gjort os.

Dødsfald blandt barnets nærmeste pårørende

Med nærmeste pårørende, mener vi; søskende, forældre, primære tilknytningspersoner eller andre som børnene har en tæt relation til.

Nu og her

- Den medarbejder, der modtager beskeden, informerer lederen hurtigst muligt.
- Der sendes en buket blomster med et personligt kort på dagen, hvor vi har modtaget beskeden eller dagen efter.
- Aftal med forældrene, hvordan og hvad vi informerer ud til de andre forældre.
 - Vi foreslår en mail med fakta samt information om børn og sorgreaktioner.
- Afdæk om familien har brug for hjælp nu og i den nærmeste tid.
 - F.eks. hjælp hvor der kan trækkes på andre forældre og forældrebestyrelse.
 - Madlavning
 - Indkøb
 - Pasning af barn eller hjælp til at hente og bringe.
- Flaget hejses på halvt.

Arbejdet med børnene

- Vi fortæller børnene om deres kammerats situation til samling.
- Vi taler med børnene om det at miste, savn, ked-af-det-hed og tristhed.
 - Har nogle børn brug for at fortælle, så lytter vi.
 - Har de spørgsmål, så svarer vi så godt vi kan.
 - Måske har nogen også prøvet at miste, eller kendt en der er død.
- Børnenes forældre orienteres om, hvad børnene er optaget af og hvad vi taler med børnene om og hvad de kan tale videre om i hjemmet.
- Børnene forklares om begravelsen og om andre ritualer, der forgår i forbindelse med dødsfaldet.
- Hvis pædagogerne har været på hjemmebesøg, fortæller de børnene om, hvor de har været og lidt om hvordan det var.

- Stuepædagogerne kontakter og aftaler et møde eller evt. et hjemmebesøg så snart forælderen/forældrene kan rumme det.
 - Afdæk om familien har behov for, at vi hjælper med noget.
- Vær i løbende dialog med forælderen/forældrene om barnets trivsel og behov.
 - Byd evt. ind med hjælp til den efterladte forælder og/eller familien, hvis du fornemmer, der er brug for dette.
 - Evt. formidling af kontakt til andre instanser.

Modtagelse af barnet i institutionen efter dødsfaldet

- Stuepædagogen kontakter forælderen/forældrene inden barnet vender tilbage og aftaler hvordan de ønsker, at det skal foregå.
 - Skal barnet starte med korte dage?
- De andre børn forberedes i dagene op til.
- Stuepædagogen inviterer barnet til at snakke om dets oplevelser i forløbet.
 - Til en start måske kun voksen-barn.
 - Senere kan der inviteres andre børn ind i samtalen.
 - Hvis barnet har lyst, kan det med en voksens hjælp fortælle lidt til en samling.
 - Det er vigtigt, at samtalen forgår på barnets præmisser.
 - Barnet kan evt. vise billeder eller ting det har fået i forløbet.
- Vær opmærksom på, at der efter lang tid, igen kan opstå eller stadig være et behov hos barnet for at fortælle, vise billeder o. lign.
- Vær ekstra opmærksom på barnet i den svære tid.
- Lad barnet være i sin sorg, vis du kan rumme det og vær tilgængelig.

Mulige ritualer i Adelgården

- Adelgården deltager i begravelsen (med mindre denne afholdes i stilhed og derfor ikke ønskes).
 - Vi sender som udgangspunkt lederen og nogle stuepædagoger.
 - Forældregruppen orienteres om begravelsen, så de har mulighed for at deltage.
- Der sendes båret fra Adelgården til begravelsen.
- Der flages efter alm. kutyme ved begravelse.

Alvorlig sygdom blandt barnets nærmeste pårørende

Med nærmeste pårørende mener vi; søskende, forældre, primære tilknytningspersoner eller andre som børnene har en tæt relation til.

Nu og her

- Den medarbejder, der modtager beskeden, informerer lederen og stuepersonalet hurtigst muligt.
- Alt afhængig af sygdommens og situationens karakter vurderes det, om og hvor meget de andre forældre skal informeres.

Kontakt med familien

- Vær i løbende dialog med forældrene om barnets trivsel og behov. Det er stuepædagogernes ansvar at opsøge kontakten.
 - Tilbyd evt. hjælp med telefonnumre til instanser, hvor familien kan få hjælp.
- Vær i kontakt med forældrene ift. handleplan på barnet

Arbejdet med børnene

- Det er vigtigt, at vi er åbne over for børnene. Andre børn kan blive bange for, at deres mor, far eller søskende også er syge. Fortæl tingene som de er uden detaljer og uden at skræmme barnet.
- Lad barnet fortælle, hvis det har lyst.
- Vær ikke berøringsangst, men tal om sygdommen på barnets præmisser uden at forcere det.

Andre kriser hos børnene

Når forældre skal skilles

Det er vigtigt at have for øje at skilsmisse/brud mellem forældre er et stort indgreb i børns liv. De kan have traumer og sorgreaktioner på forandringen i deres livssituation.

Kontakt med forældre

- Afhold en samtale med begge forældre (hvis muligt), om hvordan vi bedst kan støtte op om barnet.
- Vi afdækker barnets situation, bolig, forældremyndighed, samvær osv.
- Vi gør klart for forældrene, hvordan deres barn kan opleve situationen og vi sørger for, at der holdes fokus på barnet.
- Hvis nødvendigt er vi behjælpelige med materialer og relevante telefonnumre.

Handleplan

- Stuens personale holder et ekstra øje på barnet.
- Hvis reaktion og trivsel ændres bekymrende, iværksættes en handleplan.

Mindre kriser

Opstår der andre krisesituationer i et barns liv holder vi en tæt kontakt med forældrene og løser situationen efter barnets behov. Som i alle ovenstående situationer, forholder vi os åbne, ærlige og nysgerrige.

Kriser og dødsfald i personalegruppen

Der er lavet en udførlig plan i tilfælde af krise og dødsfald blandt personalet. Denne findes i den fulde version af *sorg og kriseplanen*, som kan indhentes hos lederen i Adelgården.

Fælles er dog, at ritualer og sorgbearbejdning i børnegruppen lægger sig meget op ad de planer, der er beskrevet for børnene og deres familier.

Det pædagogiske arbejde

Ud over det almene pædagogiske arbejde med børnegruppen og det enkelte barn, er det som i alle andre tilfælde, pædagogerens og lederens ansvar at udarbejde handleplaner for det enkelte barn, hvis det er nødvendigt. Ligeledes er det en del af den pædagogiske opgave at søge eventuelt nødvendig sparring; tværfagligt, både internt og eksternt. Dette er en opgave, der løses af barnets stuepædagoger og lederen.

Tal med barnet

Vi støtter som personale op om barnet og møder det i dets sorg. Det er vigtigt, at vi forholder os åbne og ærlige og at vi anerkender alle følelser.

Der findes ikke overreaktioner i sorgen, alle følelser anerkendes og arbejdes med. Det vigtigste, er at tale med barnet og det eneste forkerte at gøre ift. at hjælpe et barn i sorg er, at forsøge at tie det ihjel. For det virker ikke. Børn mærker stemninger og selvom vi ikke siger det højt, ved de altid, når "der er noget galt". Børns fantasi er stor og de kan i situationen forestille sig en hel masse og når vi ikke taler med dem, kan fantasien løbe af med dem.

Børn har brug for hjælp fra de voksne til at forstå de følelser, som det oplever og selv rummer. Selvom barnet ikke kan benævne den eksakte følelse, kan det for eksempel godt mærke "ondt i maven", som kan være en indikator for vrede, ked-af-det-hed, tristhed, frygt, forvirring eller lignende. Et barn skal aldrig stå alene med dets følelser og fremfor at aflede barnets tanker væk fra det sørgelige, skal den voksne derimod være ærlig og italesætte det svære. I den henseende er mødet med en ansvarlig og betydningsfuld voksen lig med tryghed for barnet i en sårbar situation. Denne tryghed kan også gives ved at stille spørgsmål og være lyttende. Det er vigtigt, i snakken med barnet, at man som voksen ikke gør brug af voksenudtryk, eksempel; "Far er et bedre sted." Børnelogik: "hvor er det sted henne og kan jeg komme derhen"? eller "morfar sover", dette kan gøre barnet bange og utryk; "hvorfor vågner han så ikke?" og "kan det så være at jeg heller ikke vågner i morgen?" Derfor er det vigtigt, at du stiller åbne spørgsmål, såsom "hvor tror du far er henne?" Det er okay, hvis barnet ikke reagerer på den voksnes forsøg på samtale om det svære, første gang. Den voksne skal gentage forsøget og italesætte bekymringen for barnet begrundet i "jeg har lagt mærke til, at du..." Den åbne tilgang til og interesse for barnets sorg mindsker risikoen for, at barnet i sidste ende isolerer sig fra omverdenen og går ind i sig selv. Som omsorgsperson for barnet er det en essentiel opgave at yde denne form for omsorg og give barnet det nødvendige nærvær. Alle i sorg har behov for at blive mødt med åbenhed og anerkendelse.

Det vigtigste er at handle i stedet for, at vælge tavsheden grundet usikkerhed eller berøringsangst.

I sidste ende er det dit ansvar, som barnets omsorgsperson, at du blander dig, taler højt og ærligt om hvad barnet er igennem og kan mærke i sin krop. Du forholder dig lyttende og åben til barnets egne ord i sorgprocessen. Er barnet i stand til at formulere spørgsmål er det også klar til at få svaret på de specifikke spørgsmål.

Børn op til skolealderen går ud og ind af sorgen; kan være ked af det og har brug for at sidde på skødet for lidt senere at grine og være optaget af at lege. De har ikke forståelsen af at døden er endegyldigt – og spørger måske hvornår forælderen kommer hjem igen.

Ord skaber vores virkelighed. Sorg er ikke en sygdom, men derimod et ualmindeligt hårdt livsvilkår.

(Per Bøge og Jes Dige, 2009, Omsorg Handleplan for 0-6 årige, Kræftens bekæmpelse)